

مشخصات لایحه

عنوان:

**لایحه «برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و
مقاومسازی مساجد»**

(مشمول بر شش ماده و هشت تبصره)

مشخصات لایحه

خلاصه مشخصات لایحه:

- ۱- عنوان لایحه: «برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاومسازی مساجد»
- ۲- حوزه پیشنهاد دهنده: دبیرخانه شورای ساماندهی، توسعه و گسترش مساجد شهر تهران طی نامه شماره ۹۰۳۹۹۲ مورخ ۱۴۰۳/۰۸/۲۰
- ۳- گزارش توجیهی مطابق با بخشنامه ۵۸۷۸۲۳ مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۸: ☒ دارد ☐ ندارد
- ۴- الزام قانونی / اسناد فرادست / مصوبه شورای اسلامی شهر:
  - بندهای (۲۶) و (۲۷) ماده (۱۰۷) «قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران» مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی
  - مصوبه شورای اسلامی شهر تهران با عنوان «الزام شهرداری تهران به ارائه لایحه برنامه راهبردی توسعه، مقاومسازی، تعمیر، تجهیز و احداث مساجد مبتنی بر معماری اسلامی - ایرانی» ابلاغی به شماره ۱۶۰/۱۸۷۷/۲۹۰۳ مورخ ۱۳۹۳/۰۲/۱۳
  - مصوبه شماره ۱۶۰/۲۱۵۰/۳۱۰۹۱ شورای اسلامی شهر تهران با عنوان «برنامه راهبردی کمک به توسعه مقاومسازی، تعمیر، تجهیز و ضوابط احداث مساجد و اماکن مذهبی مبتنی بر معماری اسلامی - ایرانی» ابلاغی به تاریخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۱
- ۵- مفاد لایحه با قوانین و مقررات فرادست: ☐ مغایرت دارد ☒ مغایرت ندارد
- ۶- جلسه کارگروه تخصصی بررسی لوایح و طرح‌ها:
موضوع در هشتصد و شانزدهمین جلسه کارگروه مورخ ۱۴۰۴/۰۷/۲۸ بررسی و مورد تأیید قرار گرفت.

مشخصات لایحه

برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاوم سازی مساجد

در راستای عمل به مصوبه شورای اسلامی شهر تهران با عنوان «الزام شهرداری تهران به ارائه لایحه برنامه راهبردی توسعه، مقاوم سازی، تعمیر، تجهیز و احداث مساجد مبتنی بر معماری اسلامی - ایرانی» ابلاغی به شماره ۱۶۰/۱۸۷۷/۲۹۰۳ مورخ ۱۳۹۳/۰۲/۱۳ و با توجه به لزوم تغییر و اصلاح مصوبه شماره ۱۶۰/۲۱۵۰/۳۱۰۹۱ شورای اسلامی شهر تهران با عنوان «برنامه راهبردی کمک به توسعه مقاوم سازی، تعمیر، تجهیز و ضوابط احداث مساجد و اماکن مذهبی مبتنی بر معماری اسلامی - ایرانی» ابلاغی به تاریخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۱ و همچنین متکی به مأموریت های شهرداری تهران مطابق با بند ۶ ماده ۵۵ قانون شهرداری و همین طور مأموریت های مندرج در تبصره یکم و دوم حکم ۹۶ «برنامه چهارم تحول و پیشرفت شهر تهران بر مبنای تحقق عدالت شهری ۱۴۰۱-۱۴۰۴» مصوب شورای اسلامی شهر تهران مبنی بر کمک به ساخت مساجد و تحقق نقش محوری مساجد در توسعه محلات شهر و به منظور جلب مشارکت بخش های مختلف مردمی، عمومی و غیردولتی جهت ساماندهی، احداث، توسعه و مقاوم سازی مساجد شهر تهران این لایحه مشتمل بر (۶) ماده و (۸) تبصره به شرح زیر به تصویب می رسد.

ماده یکم (۱): تعاریف

- **مسجد:** به فضاهایی گفته می شود که عرفاً برای عبادت مسلمانان شناخته و بهره برداری می شود.
- **شورای ساماندهی، توسعه و گسترش مساجد شهر تهران:** شورایی متشکل از دستگاه های ذی مدخل در توسعه کالبدی مساجد شهر تهران می باشد که در راستای هم افزایی اقدامات کلیه دستگاه های مرتبط در شهرداری تهران تشکیل شده و در این مصوبه به اختصار با عنوان «شورای ساماندهی» مطرح می گردد.
- **دبیرخانه شورای ساماندهی، توسعه و گسترش مساجد شهر:** به منظور تدوین برنامه ها و اجرایی نمودن مصوبات شورای ساماندهی مساجد با شرح وظایف کامل و منطبق بر وظایف شورای ساماندهی تشکیل و در این مصوبه به اختصار با عنوان «دبیرخانه» مطرح می شود.
- **کارگروه فنی و اجرایی شورای ساماندهی مساجد:** این کارگروه ذیل دبیرخانه و به منظور بررسی موضوع های ارجاعی دبیرخانه و برقراری تعامل با سازمان های مرتبط تشکیل و در این مصوبه به اختصار با عنوان «کارگروه» مطرح می شود.
- کمیته تخصصی ساماندهی و بررسی طرح های معماری مساجد شهر تهران:** کمیته ای به منظور ارزیابی و تصویب طرح مساجد با تأکید بر رویکرد کیفی طرح و سایر اقدامات مرتبط در حوزه ساماندهی مساجد مستقر در اداره کل معماری و ساختمان معاونت شهرسازی و معماری می باشد. در این مصوبه به اختصار با عنوان «کمیته» مطرح می شود.

مشخصات لایحه

ماده دوم (۲): اهداف و راهبردها

اهداف:

۱. ترویج و گسترش فرهنگ متعالی اسلام با ایجاد و توسعه مساجد به عنوان پایگاه‌های توحیدی و مردمی
۲. نمادسازی مساجد به منظور نمود هویت دینی در کالبد شهر تهران به عنوان پایتخت جمهوری اسلامی ایران
۳. تحکیم و تقویت هویت محله‌ای در محلات شهر تهران با رویکرد هویت بخشی مساجد
۴. آمایش، ساماندهی و توسعه مساجد شهر تهران با تأکید بر هویت اسلامی - ایرانی

راهبردها

- ۱- ارائه مبانی و شاخصه‌های طراحی، توسعه و ساماندهی مساجد بر مبنای هویت اسلامی - ایرانی
- ۲- توجه به مرکزیت و دسترسی آسان به مساجد در محلات با جانمایی صحیح مساجد جدیدالاحداث مطابق با کمبود سرانه‌های مسجد
- ۳- ارائه راهکارهای مناسب جهت دستیابی به نمود هویت دینی و معماری اسلامی - ایرانی در کالبد شهر تهران
- ۴- نظارت عالیه به کیفیت طراحی و احداث مساجد مطابق با اصول معماری ایرانی - اسلامی و موازین شرعی
- ۵- اعمال سیاست‌های ترویجی و تشویقی به خیرین و نهادهای مردمی جهت مشارکت در توسعه و ساخت مساجد
- ۶- ترویج فرهنگ ساخت مساجد محلی با استفاده از مصالح به‌روز و فناوری‌های نوین
- ۷- برگزاری مسابقات در سطح ملی جهت طراحی مساجد حائز اهمیت در سلسله‌مراتب فضایی شهر تهران و معرفی الگوهای مساجد دارای معماری متمایز و با کیفیت ایرانی - اسلامی
- ۸- اتخاذ تدابیر لازم جهت تخصیص فضاهای نمازخانه یا مسجد در اماکن عمومی و خدماتی
- ۹- اتخاذ تدابیر لازم به منظور ساماندهی و توجه به جایگاه بانوان در مساجد و سهولت دسترسی برای آن
- ۱۰- تسهیل گری، هدایت و رفع موانع ساماندهی و توسعه کالبدی مساجد شهر تهران با هماهنگی مراجع ذی‌ربط
- ۱۱- کمک به ساخت و توسعه مساجد از طریق واگذاری حق بهره‌برداری اراضی متعلق به شهرداری
- ۱۲- احداث مساجد، مطابق با اصول و ضوابط و استانداردهای فنی و ایمنی به منظور استفاده به عنوان پایگاه مدیریت بحران در شرایط بحران
- ۱۳- اتخاذ تدابیر لازم به منظور ساماندهی و توجه به موضوع اقتصاد مساجد

ماده سوم (۳): ارکان اجرایی

به منظور تحقق اهداف و نحوه اقدام در خصوص مساجد، نسبت به تشکیل شورای ساماندهی، دبیرخانه، کارگروه و کمیته تخصصی به شرح ذیل اقدام گردد.

مشخصات لایحه

۳-۱- شورای ساماندهی توسعه و گسترش مساجد شهر تهران

این شورا به منظور اعمال مدیریت یکپارچه و متمرکز در امور مرتبط با کالبد مساجد شهر تهران تعیین و کلیه تصمیمات مرتبط با ابعاد کالبدی مساجد شهر تهران از سوی این شورا و ساختارهای زیرمجموعه آن اتخاذ می‌شود، هدف اصلی تشکیل این ساختار ساماندهی، تسهیل، حمایت و کمک به ساخت، توسعه و مقاوم‌سازی مساجد می‌باشد.

الف- اعضاء

۱. شهردار تهران - به عنوان رئیس
  ۲. مشاور شهردار تهران در امور مساجد شهر تهران - به عنوان دبیر
  ۳. معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران
  ۴. معاون امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران
  ۵. معاون هماهنگی امور مناطق شهرداری تهران
  ۶. معاون مالی و اقتصاد شهری شهرداری تهران
  ۷. رئیس مرکز فعالیت‌های دینی شهرداری تهران
  ۸. مدیرعامل سازمان املاک و مستغلات شهرداری تهران
  ۹. رئیس سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران
  ۱۰. رئیس سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهرداری تهران
  ۱۱. یک نفر از اعضای کمیسیون امور اجتماعی و فرهنگی شورای اسلامی شهر تهران با معرفی رئیس شورای اسلامی شهر تهران
  ۱۲. یک نفر از اعضای کمیسیون شهرسازی و معماری شورای اسلامی شهر تهران با معرفی رئیس شورای اسلامی شهر تهران
- همچنین از نهادهای خارج از مدیریت شهری تهران به شرح زیر به عنوان عضو دعوت به عمل می‌آید:
۱۳. رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد شهر تهران
  ۱۴. مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان تهران
  ۱۵. رئیس سازمان نظام مهندسی استان تهران
  ۱۶. مدیرکل راه و شهرسازی استان تهران

ب- وظایف

۱. ترسیم و تصویب چشم‌انداز و اهداف توسعه، ساماندهی و گسترش مساجد و تصویب برنامه و دستورالعمل‌ها
۲. تعیین چارچوب‌ها و راهبری امور مرتبط با برنامه‌ریزی، طراحی، توسعه، احداث، بازسازی و گسترش مساجد در چارچوب قوانین و مقررات فرادست
۳. تسهیل گری، هدایت و رفع موانع توسعه کالبدی مساجد از قبیل مساعدت‌های مالی، تخصیص و واگذاری بهره‌برداری زمین، خدمات مهندسی صدور پروانه و اجرای پروژه‌ها با هماهنگی مراجع ذی‌ربط

مشخصات لایحه

۴. تصویب سند آمایش مساجد شهر تهران
۵. تعیین چارچوب‌ها و شرایط در خصوص ارائه مشوق‌ها و امتیازات قانونی به نهادهای مردمی و خیرین به منظور جذب و تشویق آنان جهت مشارکت در امور طراحی، اجرا، مقاوم‌سازی و توسعه مساجد در چارچوب قوانین و مقررات فرادست
۶. تأیید اعتبارات هزینه‌ای سالانه برای ساماندهی و توسعه کالبدی مساجد به صورت متمرکز در دبیرخانه شورای ساماندهی، توسعه و گسترش مساجد شهر تهران جهت ارسال به مراجع مربوطه
۷. راهبری و تسهیل واگذاری حق بهره‌برداری اراضی متعلق به شهرداری تهران به متقاضیان جهت احداث مسجد با تأکید بر حفظ مالکیت شهرداری متکی به بند ۶ ماده ۵۵ قانون شهرداری
۸. ارائه گزارش از فعالیت‌های شورای ساماندهی مساجد شهر تهران به شورای اسلامی شهر تهران هر ۶ ماه یکبار

۳-۱-۱- دبیرخانه شورای ساماندهی توسعه و گسترش مساجد شهر تهران

این دبیرخانه به منظور تدوین برنامه‌ها و اجرایی نمودن مصوبات شورای ساماندهی مساجد تشکیل می‌شود.

الف- ساختار دبیرخانه

۱. دبیر شورای ساماندهی مساجد شهر تهران، توسط شهردار تهران و به عنوان مشاور و دستیار ایشان و رئیس دبیرخانه منصوب می‌شود.
۲. شهرداری تهران می‌بایست، ساختار اداری دبیرخانه را هم‌تراز اداره کل و پس از تصویب شورای اداری شهرداری تهران ایجاد کند.

ب- وظایف دبیرخانه

۱. تدوین سیاست‌ها، برنامه‌ها و راهبردهای توسعه کالبدی و طراحی مساجد جهت ارائه به شورای ساماندهی مساجد
۲. پیگیری، پایش و ارزیابی کلیه امور مرتبط با وظایف و مصوبات شورای ساماندهی مساجد و ارائه گزارش منظم و دوره‌ای به شورای مذکور
۳. پیگیری و به‌روزرسانی مطالعات سند آمایش مساجد شهر تهران
۴. ارائه راهکارهای اجرایی و نظارتی بر توسعه، ساماندهی و گسترش مساجد
۵. ایجاد، تکمیل و به‌روزرسانی بانک اطلاعاتی مساجد در سطح مناطق ۲۲ گانه شهر تهران ضمن هماهنگی با مراجع ذی‌ربط
۶. بررسی، دسته‌بندی و اولویت‌بندی موضوعات جهت طرح در کارگروه فنی و اجرایی و شورای ساماندهی مساجد
۷. بررسی و کارشناسی درخواست‌های مناطق ۲۲ گانه، سازمان‌ها، نهادها، شهروندان و اقدام در راستای سیاست‌های شورای ساماندهی مساجد
۸. تهیه بانک اطلاعات خیرین و سازمان‌های داوطلب در مشارکت و کمک به مساجد و تشویق و ترغیب و عقد تفاهم‌نامه‌های همکاری با ایشان
۹. نظارت بر عملکرد کلیه کارگروه‌ها، کمیته‌ها و مناطق شهرداری و کلیه واحدهای تابعه شهرداری و هیئت‌امنا مساجد در رابطه با ساماندهی، احداث، توسعه، گسترش و مقاوم‌سازی مساجد شهر تهران

مشخصات لایحه

۱۰. شناسایی مساجد نیازمند ساماندهی، توسعه، بازسازی و مقاوم سازی و اولویت بندی آن‌ها
  ۱۱. کارشناسی و برآورد هزینه‌ها و نهایتاً تهیه پیشنهاد مساعدت مالی به شورای ساماندهی برای تصویب
  ۱۲. بررسی درخواست‌های احداث مساجد جدید و ارجاع به شهرداری‌های مناطق به منظور یافتن مکان مناسب مطابق با طرح آمایش مساجد و کارشناسی مکان‌های معرفی شده جهت طرح در شورای ساماندهی مساجد
  ۱۳. ایجاد هماهنگی بین حوزه‌های شهرداری و جلب همکاری سایر نهادهای ذی ربط در خصوص ساماندهی و توسعه مساجد
- تبصره:** هر نوع درخواست مرتبط با ساماندهی، گسترش و توسعه کالبدی مساجد در دبیرخانه شورای ساماندهی مساجد بررسی می‌شود و کلیه معاونت‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌ها و مناطق ۲۲ گانه شهرداری تهران موظف‌اند درخواست‌ها و موضوعات مرتبط را قبل از هرگونه اقدام به دبیرخانه مذکور ارسال نمایند.

۳-۱-۱-۱- کارگروه فنی و اجرایی شورای ساماندهی مساجد

این کارگروه ذیل دبیرخانه شورای ساماندهی مساجد و با ساختار و شرح وظایف به شرح ذیل، تشکیل می‌شود:

الف- اعضا

۱. دبیر شورای ساماندهی مساجد (رئیس کارگروه)
  ۲. معاون دبیرخانه شورای ساماندهی مساجد - عضو و دبیر کارگروه
  ۳. نماینده مرکز رسیدگی به امور مساجد
  ۴. مدیرکل معماری و ساختمان
  ۵. مدیرعامل شرکت توسعه فضاهای فرهنگی
  ۶. مدیرعامل سازمان املاک و مستغلات شهرداری تهران (و یا نماینده مطلع و تام‌الاختیار با معرفی نامه رسمی)
  ۷. یکی از مدیران کل معاونت هماهنگی و امور مناطق شهرداری تهران
  ۸. مدیرکل خزانه داری معاونت مالی و اقتصاد شهری
  ۹. مدیرعامل سازمان نوسازی شهر تهران (و یا نماینده تام‌الاختیار با معرفی نامه رسمی)
- تبصره:** حسب تشخیص، کارگروه فنی می‌تواند جهت شرکت در جلسات از سایر ارگان‌ها، سازمان‌ها و یا مراجع ذیصلاح به عنوان عضو مدعو (بدون حق رأی) دعوت نماید.

ب- وظایف

۱. بررسی موضوعات ارجاعی از سوی دبیرخانه شورای ساماندهی مساجد و تهیه پیش نویس مصوبات پیشنهادی به منظور ارائه به شورای ساماندهی مساجد
۲. برقراری تعامل و برگزاری جلسات با دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط جهت تسهیل در امور مساجد
۳. بررسی و به روزرسانی دستورالعمل‌های مرتبط با این مصوبه، به صورت مستمر جهت تصویب در شورای ساماندهی مساجد
۴. پیگیری تحقق مصوبات شورای ساماندهی در سازمان‌های مرتبط

مشخصات لایحه

۳-۱-۲ کمیته تخصصی ساماندهی و بررسی طرح‌های معماری مساجد شهر تهران

این کمیته ذیل شورای ساماندهی و با هماهنگی دبیرخانه آن شورا و به منظور ارزیابی و بررسی کیفیت طرح‌های معماری مساجد، بر اساس موازین شرعی، اصول معماری اسلامی - ایرانی و الزامات فنی و ایمنی و سایر اقدامات مرتبط در محل اداره کل معماری و ساختمان شهرداری تهران تشکیل می‌شود.

الف - اعضا:

۱. مدیرکل معماری و ساختمان شهرداری تهران - به عنوان رئیس کمیته
  ۲. معاون اداره کل معماری و ساختمان به عنوان عضو و دبیر کمیته
  ۳. نماینده مرکز رسیدگی به امور مساجد
  ۴. نماینده دبیرخانه شورای ساماندهی مساجد
  ۵. نماینده سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی شهر تهران (با تخصص معماری)
  ۶. چهار نفر متخصص فنی (یک نفر متخصص مقاوم‌سازی و استحکام بنا و دو نفر طراح معماری مساجد و یک نفر متخصص تأسیسات)
- تبصره:** صدور احکام توسط معاون شهرسازی و معماری شهرداری تهران صورت می‌پذیرد.

ب- وظایف:

۱. بررسی و تأیید کلیه طرح‌های مرتبط با احداث، توسعه و بازسازی مساجد شهر تهران
  ۲. جمع‌آوری، تدوین و به‌روزرسانی مطالعات مرتبط با مساجد و معماری ایرانی - اسلامی جهت بهره‌برداری و اعمال در ضوابط تدوین شده و طرح‌های معماری مساجد
  ۳. به‌روزرسانی دستورالعمل طراحی مساجد شهر تهران با رویکرد معماری اسلامی - ایرانی
  ۴. نظارت عالیه بر حسن اجرای ضوابط و مقررات در احداث و توسعه مساجد از طریق اداره کل معماری و ساختمان
- تبصره ۱:** مناطق ۲۲ گانه شهرداری حسب وظایف ذاتی خود موظف به نظارت دقیق بر اجرای طرح‌های مصوب کمیته فوق‌الذکر در حین اجرا می‌باشند.
- تبصره ۲:** نظارت عالیه بر حسن اجرای اقدامات مربوط به طراحی، صدور گواهی‌های ساختمانی، پروانه و پایانکار پروژه‌های مساجد در مناطق ۲۲ گانه توسط اداره کل معماری و ساختمان و اداره کل تدوین ضوابط، نظارت و صدور پروانه صورت می‌گیرد.
- تبصره ۳:** معاونت شهرسازی و معماری شهرداری تهران موظف است به منظور تسریع در فرآیند اعطای پروانه به مساجد، فرآیند ویژه صدور پروانه مساجد را تدوین و به مناطق شهرداری ابلاغ نماید.
۵. اتخاذ تدابیر لازم برای تحقق معماری اسلامی - ایرانی مساجد برای هویت بخشی به سیمای شهر و محلات تهران

مشخصات لایحه

۶. ارائه گزارش از فعالیت‌های کمیته مذکور هر شش (۶) ماه یک‌بار به دبیرخانه شورای ساماندهی، توسعه و گسترش مساجد شهر تهران
۷. به‌روزرسانی سند آمایش مساجد شهر تهران با توجه به مساجد جدیدالاحداث و سایر مطالعات مورد لزوم به تشخیص دبیرخانه شورای ساماندهی مساجد، توسط اداره کل معماری و ساختمان

ماده چهارم (۴): تسهیلات

به‌منظور کمک و مساعدت در ساماندهی وضعیت مساجد در شهر تهران، شهرداری تهران موظف است تسهیلات به شرح ذیل را اعمال نماید:

۱. پیشنهاد اعتبارات لازم در بودجه سالانه به‌صورت متمرکز در دبیرخانه شورای ساماندهی مساجد به‌منظور کمک به ساخت و بازسازی، ساماندهی، بهینه‌سازی و نوسازی مساجد
۲. معافیت از عوارض ساخت‌وساز و عوارض حفاری فقط برای فضاهای اصلی مساجد مطابق با حکم مقرر در بند (۲) ماده (۲۴) قانون «جهش تولید مسکن» مصوب ۱۴۰۰/۰۶/۲۴ مبنی بر: «... مساجد، مصلی‌ها، اماکن صرفاً مذهبی اقلیت‌های دینی مصرح در قانون اساسی و حوزه‌های علمیه شامل مراکز آموزشی، پژوهشی و اداری از پرداخت هزینه‌های حق انشعاب آب، برق، گاز و فاضلاب و عوارض ساخت‌وساز فقط برای فضای اصلی معاف می‌باشند»
۳. اجازه احداث تجاری با فعالیت سازگار و متناسب با منزلت فضای عبادی مسجد منحصرأ تا ۱۰٪ مساحت عرصه مسجد و حداکثر تا ۲۰۰ مترمربع ضمن رعایت ضوابط و مقررات ملاک عمل در داخل حریم و یا خارج آن به‌منظور خودکفایی مسجد از نظر تأمین مخارج مشروط به اینکه اجازه فروش حق سرقفلی و مالکیت را نداشته باشند (به‌منظور تأمین هزینه‌های جاری و امور فرهنگی مسجد).

ماده پنجم (۵): ضوابط ملاک عمل

- ۱- رعایت آیین‌نامه زلزله ۲۸۰۰ و مقررات ملی ساختمان با توجه به نقش کارکردی و جمعیت‌پذیری مساجد و قرارگیری در گروه ساختمان‌های «با اهمیت زیاد» (با ضریب اهمیت ۱/۲) و رعایت کلیه ضوابط و مقررات جاری در نظام ساخت‌وساز شهری (تحت نظارت شهرداری، سازمان نظام مهندسی ساختمان و ...)
- ۲- «ضوابط و مقررات مربوط به احداث نمازخانه در اماکن اداری، تجاری و خدماتی مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری» (موضوع نامه به شماره ۳۰۰/۲۵۱۳۷ مورخ ۱۳۹۲/۰۴/۱۲)

مشخصات لایحه

۳- مصوبات ملاک عمل شورای اسلامی شهر تهران از جمله مصوبه «عوارض ساختمانی، ارزش افزوده ناشی از اجرای طرح‌های توسعه شهری و بهای خدمات حوزه شهرسازی و ارزش معاملاتی موضوع تبصره ۱۱ ماده صد قانون شهرداری از سال ۱۴۰۴» به شماره شناسه ۴۲۲۵ و اصلاحات و مصوبات متناظر بعدی

۴- سایر ضوابط و مقررات مرتبط و ملاک عمل

ماده ششم (۶): با تصویب و لازم‌الاجرا شدن مصوبه حاضر، مصوبه «برنامه راهبردی کمک به توسعه مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و ضوابط احداث مساجد و اماکن مذهبی مبتنی بر معماری اسلامی- ایرانی» ابلاغی به شماره ۱۶۰/۲۱۵۰/۳۱۰۹۱ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۱ به همراه کلیه اصلاحات بعدی صرفاً در موضوع مساجد لغو می‌شود. در خصوص سایر اماکن مذهبی، مصوبه مذکور لازم‌الاجرا می‌باشد.

مشخصات لایحه

گزارش توجیهی:

در راستای سامان بخشی و توسعه کالبدی مساجد شهر تهران به عنوان هسته های توسعه محله ای و هم افزایی اقدامات، حمایت ها و مساعدت های شهرداری تهران در زمینه ساماندهی، احداث، توسعه و مقاوم سازی مساجد مطابق برنامه های مدون و جامع نگر و به منظور یکپارچه سازی مصوبات قبلی شورای اسلامی شهر تهران و دستورالعمل های مرتبط و اصلاح و تکمیل آن ها نسبت به تدوین لایحه «برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاوم سازی مساجد» اقدام گردیده است.

الف- توجیه حقوقی و قانونی

۱- قوانین موضوعه

- تبصره یکم (۱) ماده سوم (۳) آیین نامه ساماندهی، بهسازی و عمران مساجد کشور مصوب ۱۳۷۶ هیئت وزیران مبنی بر: «واگذاری زمین رایگان برای احداث مسجد توسط شهرداری ها با اجازه شوراهای شهر یا وزارت کشور به قائم مقامی از شورای شهر خواهد بود».
- در مفاد تبصره بند ششم (۶) ماده پنجاه و پنجم (۵۵) قانون شهرداری ذکر شده که شهرداری در امور فرهنگی با تصویب انجمن شهر از اراضی و ابنیه متعلق به خود با حفظ مالکیت به رایگان و یا با شرایط معین به منظور ساختمان و استفاده به اختیار مؤسسات مربوط خواهد گذاشت.
- تبصره ۲ بند ت ماده ۷۶ قانون برنامه هفتم پیشرفت کشور مصوب ۱۴۰۳ مبنی بر اعطای مجوز حداکثر ۵۰۰ مترمربع کاربری فرهنگی، اداری و تجاری به مساجد برای خود کفایی آن ها
- ماده ۲۴ قانون جهش تولید مسکن مبنی بر معافیت فضاهای اصلی مساجد از پرداخت عوارض ساخت و حق انشعاب ها
- تبصره ذیل بند ث ماده ۳۷ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور مبنی بر معافیت فضاهای اصلی مساجد از پرداخت عوارض ساخت
- مطابق ماده ۹۵ قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران؛ به منظور توسعه فضاهای مذهبی فرهنگی و بهره گیری بهینه از اماکن مذهبی و تثبیت جایگاه مسجد به عنوان اصلی ترین پایگاه عبادی، تربیتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، اقداماتی مدنظر قرار گرفته است که در بندهای الف و پ ماده موصوف به نقش شهرداری ها در پیش بینی اراضی مناسب برای احداث مساجد و... در طراحی و اجرای طرح های جامع و تفصیلی شهری و هادی روستایی و شهرک ها و شهرهای جدیدالاحداث و همچنین احداث یا اختصاص فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه در بوستان های ملی و بوستان های شهری اشاره شده است.

مشخصات لایحه

۲- مصوبات شورای اسلامی شهر تهران

شورای اسلامی شهر تهران طی سنوات گذشته با هدف حمایت از توسعه و احداث مساجد در قالب مصوباتی، تکالیفی برای شهرداری تهران تعیین و ساختارهای سیاست‌گذار و کنترلی تعیین و چهارچوب حمایت‌های شهرداری تهران از توسعه کالبدی مساجد را تشریح نموده که عناوین آن به شرح زیر می‌باشد:

- «عوارض ساختمانی، ارزش افزوده ناشی از اجرای طرح‌های توسعه شهری و بهای خدمات حوزه شهرسازی و ارزش معاملاتی موضوع تبصره ۱۱ ماده صد قانون شهرداری از سال ۱۴۰۴» به شماره ۱۶۰/۴۲۲۵/۲۱۴۳۳ مورخ ۱۴۰۳/۱۱/۱۴ (تبصره ۱۵) ماده دوم عوارض صدور پروانه‌های ساختمانی مساجد و ماده نهم (عوارض ایمنی و آتش‌نشانی)
- «چگونگی مشارکت شهرداری تهران در ساماندهی وضعیت مساجد در شهر تهران» به شماره ۱۶۰/۵۹۳/۱۹۸۹۳ مورخ ۱۳۸۳/۱۰/۱۴ و اصلاحیه آن به شماره ۱۶۰/۱۰۱۴/۱۸۶۰۲ مورخ ۱۳۸۶/۱۱/۰۶
- «ساماندهی طراحی مساجد و ساختمان‌های شهرداری تهران و اصلاح نماسازی ابنیه در شهر تهران» به شماره ۱۶۰/۱۷۱۸/۲۳۶۲۱ مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۱۶
- حکم ۹۶ برنامه چهارم تحول و پیشرفت شهر تهران مبنی بر سیاست‌های مسجدمحوری

علی‌ای حال با واکاوی محتوای قوانین و مصوبات مندرج در آن، سعی گردیده این لایحه از جامعیت لازم در راستای اجرایی نمودن تکالیف تعیین شده برخوردار باشد.

ب- توجیه فنی

در شرایط موجود، محلات شهر تهران به لحاظ سرانه تأمین فضاهای مساجد با نوعی توسعه نامتوازن مواجه است؛ به گونه‌ای که در برخی از محلات شهر تهران به لحاظ سابقه تاریخی و طیف اجتماعی با غلبه طیف مذهبی، سرانه بسیار بالایی داشته و برخی از محلات و محدوده‌های شهری نیز به واسطه قدمت سکونت کمتر و عدم برخورداری از حس هویت و تعلق اجتماعی کافی در ساکنان و عدم مطالبه گری مناطق و حوزه معاونت شهرسازی و معماری از انبوه‌سازان جهت ساخت مسجد در سایت پلان شهرک‌های احداثی مطابق سرانه با کمبودهای عمده‌ای در تأمین این فضاها برخوردارند، لذا توسعه موزون مساجد در بافته‌ای شهری به‌عنوان محور توسعه محلی نیاز به بررسی و مطالعات تخصصی و سیاست‌گذاری در این حوزه دارد که البته در سنوات گذشته هم مطالعاتی در قالب طرح آمایش مساجد شهر تهران صورت گرفته که نظر به اینکه این مطالعات نیازمند به‌روزرسانی بوده و در سطح کلان تا متوسط صورت گرفته است، نیازمند پردازش و تأمین جنبه‌های تحقق‌پذیری موضوع می‌باشد.

از طرفی در فرآیند احداث، توسعه و مقاوم‌سازی مساجد که به لحاظ کالبدی به‌نوعی نماد و عنصر نشانه‌ای شهر اسلامی - ایرانی شناخته می‌شود، توجه به اصول طراحی مساجد بر مبنای کیفیات معماری و مذهبی مرتبط مهم می‌نماید، لذا لازم است تا فرآیند طراحی و تأیید نقشه‌های مساجد اقداماتی کنترلی به جهت تأمین کیفیات مورد نظر صورت پذیرد؛ همچنین با توجه به نقش کارکردی و جمعیت‌پذیری مساجد به گونه‌ای که مطابق آیین‌نامه زلزله ۲۸۰۰ و مبحث ششم مقررات ملی ساختمان، مساجد، در گروه

مشخصات لایحه

ساختمان‌های «با اهمیت زیاد» (با ضریب اهمیت ۱/۲) قرار گرفته، لذا اهمیت رعایت کلیه ضوابط و مقررات جاری در نظام ساخت‌وساز شهری برای مساجد مطابق دیگر ساختمان‌های شهر تهران (تحت کنترل مناطق ۲۲ گانه، سازمان نظام مهندسی ساختمان و ...) مشخص می‌گردد که یکی از رسالت‌های این لایحه اتخاذ تدابیر و سیاست‌های کنترلی در این حوزه می‌باشد.

از دیگر سو، به منظور ایجاد انگیزه و جلب مشارکت طیف‌های مردمی، انجمن‌ها و سازمان‌ها در اقدامات مرتبط با ساماندهی، احداث، توسعه و مقاوم‌سازی مساجد همواره نظر مدیریت شهری بر ارائه مشوق‌های مالی و کالبدی بوده است که این مهم در دوره مدیریت شهری اخیر به صورت اخص مورد تأکید می‌باشد، لذا یکی از دغدغه‌های عمده در تنظیم این لایحه، تعیین نوع و چهارچوب حمایت‌های موصوف، مطابق با شرایط محیطی و متناسب با شأنیت و شرایط مساجد می‌باشد که در این خصوص می‌توان به اعطای تراکم تشویقی در مجتمع‌های مسکونی و... اشاره نمود.

ج- توجیه اجتماعی و فرهنگی

مساجد در تاریخ کشور ما همواره از جایگاهی مهم در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و کالبدی برخوردار بوده‌اند و همواره به عنوان یک عنصر محوری و تأثیرگذار در فضای شهری مطرح بوده‌اند و نقطه عطف سیما و منظر شهری به شمار می‌رفته‌اند. با وجود اینکه از دیدگاه کمی به امر احداث مساجد تا حد زیادی توجه شده، اما تدابیر لازم در خصوص موارد کیفی و تقویت ساختار اجتماعی و فرهنگی مساجد اتخاذ نگردیده است. جانمایی فعالیت‌های مجاز به استقرار در مسجد، گامی در جهت تقویت نقش چندبعدی مساجد خواهد بود که از جمله مسائل حائز اهمیت اتخاذ تدابیر و سیاست‌های اجرایی جهت بازگرداندن این نقش اجتماعی و نمادین به مساجد می‌باشد. در ضوابط و راهنمای طراحی مساجد در شهر تهران (ابلاغی به شماره ۸۰/۶۵۸۶۲۱ مورخ ۹۸/۰۶/۱۴) در ردیف ۲ بخش اول به فعالیت‌های قابل استقرار در مساجد با توجه به مقیاس و سطح بندی آن‌ها اشاره شده است.

د- توجیه اقتصادی

احداث مساجد در شرایط حاضر، به لحاظ جمعیت‌پذیری و ضریب اهمیت آن و همچنین جزئیات اجرایی و بعضاً عناصر کالبدی و تأسیساتی و نازک‌کاری ویژه در زمره پروژه‌های با هزینه ساخت بالا محسوب می‌گردد، بعضاً در سنوات گذشته بدون توجه به روش تأمین منابع مالی از سوی هیئت‌های مؤسس مساجد و علیرغم پرداخت هزینه‌های مالی بسیار زیاد در عملیات احداث مساجد و حتی تأمین و واگذاری زمین مساجد از سوی شهرداری تهران، ساختمان مساجد به صورت نیمه‌کاره رها گردیده است، لذا ایجاد نوعی سازوکار برآورد و کنترل مالی در فرآیند تعریف پروژه‌ها و تعیین روش و سازوکار حمایت مالی و... امری مهم و حیاتی می‌نماید.

شایان ذکر است به منظور جذب و جلب مشارکت عمومی تراکم تشویقی در مجتمع‌های مسکونی در صورت احداث مساجد مدنظر قرار گرفته است. همچنین استقرار برخی کارکردها در مسجد شامل: (تجاری، سالن اجتماعات، پایگاه بسیج، خانه عالم و خادم، فضاهای فرهنگی مورد نیاز، سالن ورزشی و...) بر اساس مقیاس مسجد، علاوه بر ایفای نقش کارکردی، دستاوردهای اقتصادی نیز خواهد داشت.

تاریخ: 1404/09/01

شماره:

1004597/10
پیوست: 4

بسم الله الرحمن الرحيم

جناب آقای مهندس چمران
رئیس محترم شورای اسلامی شهر تهران

موضوع: لایحه برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاومسازی مساجد

سلام علیکم

با احترام در راستای عمل به مصوبه شورای اسلامی شهر تهران با عنوان «الزام شهرداری تهران به ارائه لایحه برنامه راهبردی توسعه، مقاومسازی، تعمیر، تجهیز و احداث مساجد مبتنی بر معماری اسلامی - ایرانی» ابلاغی به شماره 160/1877/2903 مورخ 1393/02/13، با توجه به لزوم تغییر و اصلاح مصوبه ابلاغی به شماره 160/2150/31091 مورخ 1394/11/21 شورای اسلامی شهر تهران با عنوان «برنامه راهبردی کمک به توسعه مقاومسازی، تعمیر، تجهیز و ضوابط احداث مساجد و اماکن مذهبی مبتنی بر معماری اسلامی - ایرانی» و همچنین متکی به تأییدیه‌های شهرداری تهران مندرج در تبصره یکم و دوم حکم 96 «برنامه چهارم تحول و پیشرفت شهر تهران بر مبنای تحقق عدالت شهری 1401-1404» مصوب شورای اسلامی شهر تهران مبنی بر کمک به ساخت مساجد و تحقق نقش محوری مساجد در توسعه محلات شهر، لایحه «برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاومسازی مساجد»، منضم به گزارش توجیهی مربوطه برای سیر مراحل تصویب در شورای اسلامی شهر تهران تقدیم می‌شود.

علیرضا آکافی

رونوشت: جناب آقای باقری، معاون محترم برنامه‌ریزی، توسعه سرمایه انسانی و امور شورا
جناب آقای غفوری روزبهانی، دستیار محترم شهردار و دبیر شورای ساماندهی، توسعه و گسترش مساجد شهر تهران

تاریخ: 1404/09/04

شماره: 16059/160

پیوست: 0

شماره: .....
تاریخ: .....
پیوست: .....

بسم الله الرحمن الرحيم

به: جناب آقای مهدی عباسی رئیس محترم کمیسیون شهرسازی و معماری - جناب آقای سید جعفر تشکری هاشمی
رئیس محترم کمیسیون عمران و حمل و نقل

موضوع: ارجاع لایحه برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاومسازی مساجد

سلام علیکم؛

به پیوست تصویر لایحه شماره 1004597/10 مورخ 1404/09/01 جناب آقای علیرضا زاکانی شهردار محترم تهران در خصوص برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاومسازی مساجد را ایفاد می‌نماید.

لایحه مزبور به صورت عادی ارائه و به شماره 160/15815 مورخ 1404/09/01 در دبیرخانه شورای اسلامی شهر تهران ثبت و در سیصد و هفتاد و چهارمین جلسه رسمی شورا منعقد در تاریخ 1404/09/04 اعلام وصول شده است.

ضمن ارجاع لایحه مزبور به آن کمیسیون ها به عنوان کمیسیون مشترک سپاسگزار است وفق مقررات موضوعه و بندهای چهارم، پنجم و ششم ماده چهاردهم (14) آیین‌نامه اجرایی تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی شهرها مصوب 1378/1/11 هیأت وزیران و ماده یازدهم (11) و سیزدهم (13) دستورالعمل نحوه اداره جلسات، رأی‌گیری و بررسی پیشنهادهای واصل شده به شورا مصوب 1392/2/19 شورای عالی استانها، گزارش مشترک آن کمیسیون دال بر تأیید یا رد عین لایحه و یا انجام اصلاحات در متن آن را تا تاریخ 1404/10/01 به دفتر هیأت‌رئیس و مصوبات شورای اسلامی شهر تهران ارسال فرمایید تا متعاقباً در دستور کار صحن علنی شورا قرار گیرد. /م 130/ل 6

مهدی چمران

رئیس شورای اسلامی شهر تهران

رونوشت: - جناب آقای دکتر علیرضا زاکانی شهردار محترم تهران بازگشت به لایحه مزبور جهت استحضار و دستور هماهنگی.

- روسای محترم کمیسیون‌های نظارت و حقوقی؛ فرهنگی، اجتماعی؛ برنامه و بودجه؛ سلامت، محیط زیست و خدمات شهری؛ با تصویر لایحه مزبور جهت استحضار و ارائه گزارش به کمیسیون مشترک و دفتر هیأت‌رئیس و مصوبات.

- رئیس محترم امور پژوهش‌های شورای اسلامی شهر تهران جهت استحضار و اعلام نظر کارشناسی.

رئیس محترم کمیته تنقیح مصوبات شورای اسلامی شهر تهران جهت استحضار.

- دفتر هیأت‌رئیس و مصوبات جهت پی‌گیری (6/ل 129).

تاریخ: 1404/09/10

شماره: 160/16353

پیوست: 0

شماره: .....
تاریخ: .....
پیوست: .....

بسم الله الرحمن الرحيم

به: سرکار خاتم ترگس معدنی پور عضو محترم شورا و رئیس کمیسیون فرهنگی، اجتماعی

موضوع: اصلاحیه ارجاع لایحه برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاومسازی مساجد

سلام علیکم؛

احتراماً؛ پیرو نامه 160/15815 مورخ 1404/09/01 در خصوص ارجاع لایحه « برنامه جامع کمک به ساماندهی، احداث، توسعه و مقاومسازی مساجد » که به کمیسیون های معماری و شهرسازی و عمران و حمل و نقل به عنوان کمیسیون مشترک ارجاع شده است، بدین وسیله به آن کمیسیون نیز ارجاع می گردد. سیاستگذار است وفق مقررات گزارش مشترک آن کمیسیون ها را اعلام فرمایید تا متعاقباً در دستور کار جلسه علنی شورا قرار گیرد. /م 90/6

مهدی چمران

رئیس شورای اسلامی شهر تهران

رونوشت: - جناب آقای دکتر علیرضا زاکانی شهردار محترم تهران جهت استحضار و دستور هماهنگی.

- روسای محترم کمیسیون های معماری و شهرسازی و عمران و حمل و نقل جهت استحضار و ارائه گزارش مشترک با کمیسیون فرهنگی، اجتماعی .

- روسای محترم کمیسیون های برنامه و بودجه ؛ سلامت، محیط زیست و خدمات شهری ؛ نظارت و حقوقی جهت استحضار و ارائه گزارش به کمیسیون مشترک و دفتر هیأت رئیسه و مصوبات.

- رئیس محترم کمیته تنقیح مصوبات جهت استحضار .

- دفتر هیأت رئیسه و مصوبات جهت پی گیری (6/130).